

El carrer del Perill

Text > JOSEP BRUGADA I GUTIÉRREZ-RAVÉ, filòleg

Fotos > AJUNTAMENT DE GIRONA, CRDI

Actualment, a la ciutat de Girona, sabem quin és el nom de cada carrer, plaça, avinguda o passatge gràcies que l'Ajuntament de la ciutat disposa del nomenclàtor de les vies públiques de tota la xarxa urbana, un registre que es va actualitzant a mesura que el Ple de l'Ajuntament aprova introduir noms nous o canvis en els respectius carrers o places. Enllà d'això, la ciutadania hi pot estar més o menys d'acord en funció, per exemple, del nom del personatge que es doni a una via o una altra. Quant a bibliografia sobre això, disposem del treball que Quim Cufí i Pere Cornella van elaborar i van publicar sobre el nomenclàtor de vies i carrers, el *Diccionari*, publicat per l'Ajuntament de Girona i la Universitat de Girona l'any 2000, i que va guanyar la beca Josep Pallach de 1998. Aquest llibre, doncs, ens proporciona una succinta informació històrica dels personatges que donen nom als nostres carrers, places, avingudes, passatges i altres vies urbanes. Aquests antropònims o topònims que poblen l'estructura urbana de la ciutat són fruit també del context històric, o sigui, del moment en el qual aquests noms batejaren indrets urbans.

Així, a tal d'exemple, tenim que un dels passeigs que fa de rebedor de la ciutat porta el nom de José Canalejas Méndez que va ser un gallec, nascut al Ferrol al 1854, polític liberal que va ostentar els càrrecs de president del Govern espanyol, president del Congrés de Diputats i ocupà també diverses carteres ministerials. Doncs bé, en alguna ocasió he sentit a dir a veus més autoritzades que no pas la meua, que l'actual passeig de Canalejas hauria de ser un d'aquests noms de carrer o passeig que la ciutat s'hauria de plantejar canviar. Doncs bé, de vegades he sentit a dir a veus més autoritzades que no pas la meua que l'actual passeig del General Mendoza hauria de ser un d'aquests noms que la ciutat s'hauria de plantejar canviar. Sabem positivament, pel que fa a aquest passeig, que l'Ajuntament disposa d'un projecte urbanístic per tal de remodelar-lo per complet, un pla que tard o d'hora convindria executar. Quan s'esdevingui l'obra d'aquesta avinguda, des de l'anomenada Copa fins a la plaça de la Independència, convindria també plantejar-se la idea de canviar el nom a aquesta via urbana. Com que l'esmentat passeig ha esdevingut un magnífic

>> La séquia Monar.

mirador del riu i, com hem dit, un autèntic rebedor de la ciutat, amb vistes inoblidables de les històriques façanes de les cases del riu Onyar i d'una part de la façana de la Catedral, es podria aprofitar l'avinentsa per batejar-lo amb el nom de l'arquitecte Pere Ça Coma (cap al 1325-1394), el qual va ser l'egregi mestre d'obres de la singular volta gòtica de la catedral de Santa Maria. Com a reconeixement de la seva ardida obra, Pere Ça Coma avui gaudeix d'una discreta i quasi amagada placeta dedicada en un racó del Barri Vell tocant a la muralla de Pere III, un indret que considerem poc digne per a un dels grans mestres de l'arquitectura gòtica del país.

El curs de l'aigua

M'he permès fer aquest excurs sobre la relativitat d'alguns dels personatges que donen nom a carrers i places de la ciutat per fixar-me en un que no tenim ben referenciat en la nostra història urbana. Es tracta del carrer del Perill, al sector del Mercadal. La veritat és que des del segle XI, en tot el traçat de la séquia o el rec Monar, abans de la desembocadura en tres braços de les seves aigües a l'Onyar, a la zona urbana del Mercadal (que històricament ha sofert moltes transformacions desgraciades i irreparables) es documenten molins fariners i drapers que havien

>> La fàbrica de gas Barrau i la séquia Monar.

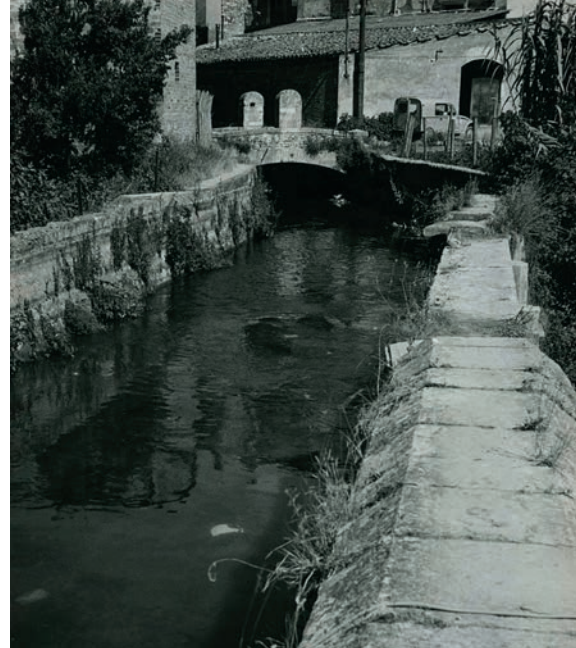
pertangut a diversos propietaris: els molins del Monar (*molendinaribus*). El curs de l'aigua de la séquia Monar, que com tot gironí sap, procedeix de més enllà de les poblacions de Vilanna, Bescanó, Montfullà, Salt i Santa Eugènia, d'antuvi donava vida als molins i a les hortes de l'indret gironí. L'horta d'en Provençal, l'hort de framenors, els de Fontanilles o el de Cagafaves, per exemple, constituïen hortes regades pel rec Monar. El nom, però, del carrer del Perill *stricto sensu* (i que en tinguem notícia) no apareix ni en els fogatges ni en els capbreus ni altres documents medievals. Vers 1350, a la desembocadura del rec Monar al riu Onyar hi havia una quinzena de cases distribuïdes en tres illes, les quals eren habitades pels moliners de la zona, així com al carrer del Forn del Mercadal, un carrer que el 1360 anava per darrere l'església del Mercadal. El que sí que sabem és que a la zona propera a l'església de Santa Susanna del Mercadal, tocant al curs del rec Monar, en algun dels carrers adjacents, entre les cases i els molins de la zona, degué existir una volta o arc entre les parets mestres de les cases confrontants, de manera que per sota d'aquest arc o volta hi passava una via pública, ço és, un carreró. Hom documenta aquest arc el 1267 i el 1280 com a arc o arcs de la casa dels mercedaris del Mercadal. En aquesta casa hi devia haver tres arcs fins al mur del rec dels molins: «[...] era evident que entre la casa i el mur del rec hi passava un carrer [...] Els mercedaris podrien bastir sobre els arcs, però sense impedir el trànsit pel carrer». Era tal vegada aquest el carrer o el carreró del Perill?

Sigui com sigui, no he sabut trobar una explicació plausible de l'origen del nom històric i documentat d'aquest susdit carrer del Perill, almenys fins que apareix una referència, que diu que al segle XVII en aquest indret hi havia hagut un cert «hostal del Perill». Un pergamí de 1634 que tracta d'una venda atorgada per Isabel de Ribes i de Malarç, vídua de Pere Pau de Ribes i de Terrades, donzell domiciliat a Palamós, i Pere Pau de Ribes, Felip de Ribes i Maria de Ribes, germans, fills dels esmentats cònjuges, a favor d'Antoni Lledó, un sabater de Girona, d'una casa que tenien en lliure i franc alou al Mercadal de Girona, davant del molí de Baix. A orient, afronta amb

una altra casa dels venedors; a migdia, amb el carrer; a occident, amb l'honor [l'hort] dels hereus de Magí Solà, un giponer difunt de Girona, anomenat «hostal del Perill», i a cerç, amb la casa dels venedors. La tenien per donació del seu pare, Joan Guinau, notari públic de Tossa (2 de desembre de 1626). El preu era de cent vint lliures barcelonenses. Segueix l'època del notari Pere Casadevall, notari públic per autoritat reial, substituït de l'hereu de Joan Sarreria i de Gurg, difunt notari públic de la ciutat, batllia i vegueria de Girona, de les notes de Joan Riurans, connotari seu. En aquest document, doncs, i referit al barri del Mercadal, apareix esmentat aquest hostal del Perill, de manera que vistos els antecedents ens porta a pensar que, o l'hostal prenia el nom del carrer, o el carrer prenia el nom de l'hostal tocant al rec Monar. En una acta capitular de la Catedral dataada el 14 de setembre de 1573, s'esmenta la preocupació dels jurats per unes obres començades «pels senyors dels molins del rec Monar reial, prop de la resclosa reial, la qual obra podia esdevenir perjudicial a la cosa pública de la ciutat i a altres comunitats i persones singulars». Una comissió composta per jurats de la ciutat i de canonges capitulars va anar a inspeccionar aquella obra i a partir d'aquí no es va parlar més ni de l'obra ni del suposat «perill» de la séquia en aquell indret.

Segons els autors de l'esmentat *DicGionari*, hauríem d'acceptar l'origen del carrer: «Abans era anomenat carrer de la Volta del Perill». Aquest *abans*, però, no sabem si es refereix a l'edat mitjana, a l'època moderna o al segle dinou. No s'especifica documentació, però diuen que «[...] a tocar de l'actual carrer de Santa Clara, hi havia una volta o pas porxat que necessitava arranjaments constants i que feia pensar en perill de despreniments. L'any 1845 aquesta volta fou enderrocada. Més tard, el carrer fou rebatejat com el carrer del Perill».

Com sigui que fins al moment d'ara no disposem de documentació específica, ens sembla que reculant enllà del segle XIX, l'al·ludit carrer s'hauria dit de la Volta del Perill, no perquè hi hagués un arc o una volta (que també podria ser), sinó més aviat perquè simplement ens hem decantat per aquest nom. Com moltes ciutadanes i ciutadans recordaran, fins a finals dels anys

>> La séquia Monar al carrer de Bernat Boades, l'any 1972.

setanta del segle passat, la séquia Monar passava ben descoberta en un bon tram urbà, des de Salt, Santa Eugènia, i entrant a Girona pel carrer de Bernat Boades i pel curs del carrer que duu justament el nom de carrer de la Séquia. En el seu tram final abans d'entrar a la central del Molí (com mostren les fotografies), la séquia traçava una corba o volta certament arriscada perquè el cabal d'aigua baixava fent perillosos remolins i amb molta força. «La calendada azéquia», diu un text del segle XVIII. Fixem-nos que avui el carrer del Perill traça una corba considerable i, a pesar que avui l'esmentada séquia passa coberta, abans en aquest indret passava ben destapada, sense gaire protecció, amb el consegüent perill per a tot ciutadà i, sobretot, la mainada que gosés guaitar pel seu mínim mur de contenció. Com que no hi ha documentació específica medieval ni moderna en aquest sentit que esmenti justament el carrer del Perill o de la Volta del Perill, hauríem de considerar que el nom del carrer es pot atribuir al bateig de la prudent saviesa popular gironina, almenys la del segle dinou.

>> Solar de la fàbrica Grober i el rec Monar.

